

Investigation of Learners' Opinions Registering Virtual Classes¹

Murat SÜMER²

Extended Abstract

Introduction

Open universities, which were flexible about entrance conditions and number of students they accepted, might have been solutions for the needs of the time in 80's and 90's, however there is a new need for increased number of students currently. The new trend is to offer some classes via virtual environments especially for the core courses, which are extremely crowded. These courses called as virtual classes are offered by different units based on the universities' choices including Distance Education Centers, Vocational School of Open and Distance Learning, Department of Informatics, Department of Computer Sciences, or Department of Computer Education and Instructional Technology. Wilson (1996) describes those virtual classes as partially open, computer-based environments that let its users to both interact with other users and access various sources. With the virtual classes, there are various new dimensions that a learning environment should have including technology, interaction, and control differently from the dimensions that traditional learning environment have such as place, time, and classroom dimensions (Piccoli, Ahmad & Ives, 2001). In this context, Moore and Kearsler (2012) stated that an open and distance learning system should have those dimensions;

- Technology and media
- Design (Course and Program)
- Learner
- Instructor
- Management (System and Learner)

---

¹ Bu çalışma ITTES 2015'te sunulan aynı başlıklı çalışmanın genişletilmiş halidir.

² Arş. Gör., Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Uşak Üniversitesi.

In the previous researches, researchers including Wu et al. (2006), Yaman (2015), Sümer (2015), and Karabacak (2013) have stated that there are some problems using virtual classrooms such as not every learners have a device to connect virtual environments, not offering different sources and media for learners having different learning styles, and not providing a platform for the implementation of some skills like writing. In this context, this study aims to investigate learners' opinions registering virtual classes at a state university in Turkey, and show those classes' efficiency and effectiveness.

Method

This study has been designed as a case study. Case studies are the research strategies that researchers investigate deeply about a program, activity, process, case, or person (Creswell, 2009). Stake (1995) stated that cases are limited based on a time or event, and researchers may use different data collection tools to collect data. This study is limited with a state university in Turkey, and researchers have investigated deeply about the core courses offered by Vocational School of Distance Education. Participants were chosen via purposeful sampling. The purpose was taking core courses offered by Vocational School of Distance Education at least one semester. Participants were between 20-33 years old. And data was collected via semi-structured interviews.

Findings and Discussion

The data was analyzed via descriptive analyze, and Moore and Kearsler's dimensions were used as themes. Those dimensions are technology and media, design (course and program designs), learner, instructor, and management (system and learner).

In the learner dimension, it is found that learners' previous experiences about both virtual environments and subjects are important, and if they do not have previous experiences, there should be orientation program. Second, for the instructor dimension, it can be said that the problem is that instructors still keep using traditional teaching methods even they teach a course in the virtual environment. For this reason, it suggested that instructors should be informed about open and distance learning, and new teaching methods for virtual environments. For the technology dimension, it can be said that infrastructure is very important, and if there are some problems such as internet connection and

image or voice distortion, learners quit and not sign in again. The other dimension is design, and it is very important for learners. In the design dimension, researchers found that interaction is very crucial for learners. Lastly, in the management dimension, managers should consider about orientation and class attendance policies.

Key words: Virtual Classes, Distance Education, Interaction in Virtual Classes.

Sanal Derslere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi

Öz

Çalışmanın amacı, bir devlet üniversitesinde sanal sınıflar aracılığıyla yürütülen ortak zorunlu derslerin işlenişine ilişkin öğrencilerin görüşlerini inceleyerek, bu derslerin etkililiği ve verimliliğini ortaya koymaktır. Bu amaca uygun olarak, araştırmanın yöntemini nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden olan ölçüt örneklem ile seçilmiş ve ortak zorunlu derslere devam eden 8 lisans öğrencisi tarafından oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama süreci, hazırlanan görüşme protokolü doğrultusunda yürütülmüştür. Verilerin çözümlenmesinde öncelikle her bir ses kaydı dinlenerek bu kayıtlar yazıya dökülmüş ve her bir katılımcı için bir görüşme metni oluşturulmuştur. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde, sanal öğrenme ortamında birtakım problemlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorunlar, öğrenenlerin açık ve uzaktan öğrenme ile ya da konuların kendileriyle ilgili geçmiş deneyimlerinin olmaması ve programdaki uyum eğitiminin eksikliği, öğrenen-öğrenen, öğrenen-öğretim elemanı ve öğrenen- ortam etkileşimlerinde yetersizlik; zamandan ve mekândan bağımsız olamama, canlı derslere katılımın olmaması ve tasarımdan kaynaklı diğer sıkıntılar olarak sıralanabilir. Son olarak da sanal derslerde öğretim tasarımcısı olarak çalışan kişiler ya da sanal ortamları kullanan kurumlar için öneriler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanal dersler, uzaktan eğitim, sanal ortamlarda etkileşim

Giriş

Açık ve Uzaktan Öğrenme kökeni 19. yüzyılın sonlarına dayanan, özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinde daha yaygın uygulamalarına rastlanılan disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Her ne kadar aynı olguyu tanımlasalar da, Açık ve Uzaktan Öğrenme için zaman içerisinde zamanın teknolojisiyle de ilişkili olarak uzaktan eğitim, mektupla öğretim, bilgisayar destekli öğretim, internet tabanlı öğretim ve e-öğrenme gibi farklı isimler kullanılmıştır. Açık ve Uzaktan Öğrenme için en güncel tanımlarından birisinde Aydın (2011) Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi, öğrenenlerin birbirlerinden ve öğrenme kaynaklarından zaman ve/veya mekân bağlamında uzaktan olduğu, birbirleriyle ve öğrenme kaynaklarıyla etkileşimlerinin uzaktan iletişim sistemlerine dayalı olarak gerçekleştirildiği öğrenme süreci ve bilim dalı olarak tanımlamıştır.

Açık ve Uzaktan Öğrenmenin tarihine baktığımızda, yükseköğretimdeki yaşanan öğrenen yoğunluğu ve ekonomik kısıtlamalara bağlı olarak, sınıf mevcutlarında artışlar ve yeni bir modele olan ihtiyaç gözlenmekteydi. Örneğin Türkiye’de 1981 yılında yükseköğrenime olan talep 420 bin iken, üniversitelere girebilen öğrenci sayısı 54 bin dolayındadır. Yani o dönemde var olan üniversiteler talebin yaklaşık % 13’ünü karşılamaktaydı. Yükseköğrenime olan bu ihtiyacı karşılamak için Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi 1982-1983 öğretim yılında, yüksek eğitimde yüksek standartlarda fırsat eşitliği ilkesiyle ve Açıköğretim Sistemi ile eğitim veren ilk fakülte olarak hizmete başlamıştır (Açıköğretim Sistemi, 2014). Doksanlı yıllarda, hızlı bir gelişme gösteren bilgi ve iletişim teknolojileri ile birlikte web üzerinden eğitim, web destekli eğitim, web tabanlı eğitim, sanal ortamlarda eğitim kavramları ortaya çıkmıştır. Sınıflarda yürütülen yüz yüze öğrenme etkinliklerinin bir kısmı da artık web ortamında yürütülebilen etkinlikler haline gelmiştir. Böylece öğrenme sürecinin öğretmenlerle doğrudan iletişimi gerektiren kısımları sınıf ortamında yapılabilir, geriye kalan kısımlar da elektronik öğrenme ortamında düzenlenebilir bir hal almıştır (Rowley, Bunker ve Cole, 2002).

Bu süreçte Türkiye’de Yüksek Öğretim düzeyinde Açık ve Uzaktan Öğrenmenin gelişimini şekillendiren iki önemli noktadan bahsedilebilir. Bunlardan ilki, 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası (1981)’dir. Bu yasa ile birlikte 1982’de Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi kurulmuş ve açık ve uzaktan öğrenmeyi ülke düzeyinde merkezi biçimde yürütmekle görevlendirilmiştir (Açıköğretim Sistemi, 2014). İkincisi ise, 1999 yılında Üniversitelerarası Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle İstemci/Sunucu üniversiteler eşleşmesi yoluyla uzaktan ders sunumu amaçlanmış, üniversitelerin YÖK izni ile bağımsız ders/program açmalarına olanak sağlanmış, derslerin kredilendirilmesi yapılmış, Enformatik Milli Komitesi (EMK) oluşturulmuş ve görevlendirilmiştir. Bütün bu yasal çalışmalar yükseköğrenim sisteminin kapasitesini artırmak için yapılmıştır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilen yapılar giriş şartları ve kontenjanlarında esneklikler sunan Açık Üniversiteler iken, günümüzdeki ortak zorunlu derslerdeki artan öğrenci sayısına bir çözüm olarak Sanal Dersler ortaya çıkmıştır ve bu sanal dersler genel olarak Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezleri, Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulları (UZEMYO), Bilgisayar Bilimleri ve Araştırma Merkezleri, Enformatik Bölümleri, Bilgisayar Mühendisliği Bölümleri ya da Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümleri aracılığı ile yürütülmektedir. Sanal öğrenme ortamları Wilson (1996) tarafından kullanıcılara diğer kullanıcılar ile etkileşim ve birçok kaynağa erişim imkânı veren kısmen açık bilgisayar tabanlı ortamlar olarak tanımlanmıştır. Geleneksel öğrenme ortamlarının tanımında kullanılan yer, zaman ve mekân gibi boyutlara sanal öğrenme ile teknoloji, etkileşim ve kontrol boyutları da eklenmiştir (Piccoli, Ahmad ve Ives, 2001). Bu bağlamda Moore ve Kearsler (2012) tarafından bir açık ve uzaktan öğrenme sisteminin sahip olması gereken bileşenler belirlenmiştir. Bu bileşenler;

- Teknoloji ve Ortam
- Tasarım (Ders ve Program Boyutları)
- Öğrenen
- Öğretim Elemanı
- Yönetim (Sistem ve Öğrenen Yönetimi) şeklinde sıralanabilir.

Wu ve diğerleri (2006) e-öğrenme pazarında %35.6'lık bir büyüme hızına karşın bazı problemlerin de olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre bazı kullanıcıların ilk deneyimlerinden sonra e-öğrenmeyi neden bıraktıkları hakkında pek fazla bir şey bilinmemektedir. Bir sistemin başarısının değerlendirilmesindeki en önemli faktörlerden birinin kullanıcı memnuniyeti olduğu söylenebilir.

Sanal ders uygulamalarıyla ilgili çalışmalarda, Yaman (2015) çalışmasında öğrenenlerin bilgisayar okur-yazar olduklarını ve teknolojiyle iç içe yaşayarak günün herhangi bir saatinde taşınabilir bilgisayarlar, tabletler ya da akıllı telefonlar aracılığı ile internete kolaylıkla erişebileceklerini söylemiştir. Bunun bir avantaj olmasının yanında, "sayısal uçurum" kavramından bahsederek, bu cihazlara ya da internet erişimine her öğrenenin sahip olamayacağını ve bu nedenle ortak zorunlu derslerin bazı öğrenenler için zorluk oluşturabileceğini belirtmiştir.

Yine Yaman (2015) İngilizce dersinde öğrencilerin dil becerilerinin düşük seviyelerde bile olsa geliştirilebileceğini ve bunun için etkin olarak cümleler ve paragraflar yazması, kelime alıştırmaları yapması, telaffuzla ilgili sözlü denemeler yapması gerekliliğinden bahsederek, İngilizce dersinin yapısı gereği diğer derslerden farklı olması gerektiğini ve bunun sanal dersler ile uygulanamayacağını söylemiştir. Bunu da yer yön tariflerinin yapıldığı konunun işlenmesinde sınıfta okul çevresindeki gerçek mekânlara dayalı örnek bir diyalogun öğrenciler için güdüleyici olabileceği örneğini vererek açıklamış ve bunun sanal derslerde yapılmasının oldukça güç olduğunu belirtmiştir. İngilizce dersi ile ilgili olarak Ekmekçi (2014) ise yaptığı çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitimler verilen İngilizce derslerini konuşma ve yazma gibi üretici dil becerilerinin gelişmesi açısından olumsuz olarak değerlendirdiğini aktarmaktadır.

Bu konuda Sümer (2015) çalışmasında açık ve uzaktan öğrenmedeki bireysel farklılıklar bağlamında web destekli öğrenmede öğrenenlerin farklı öğrenme stillerine sahip olabileceklerini ve bu sebeple işbirlikçi öğrenmenin öne çıkarılacağı etkinliklerde, etkileşimi artıracak etkinliklerin tasarlanması gerekliliğini tartışmıştır.

Yaman (2015)'ın çalışmasındaki sanal derslerdeki öğrenen boyutuyla ilgili olarak dikkate alınması gereken son nokta öğrenenlerin değerlendirilmesidir. Ona göre yabancı dil öğretiminde farklı beceriler için içinde olduğundan klasik ölçme değerlendirme yöntemleri İngilizce dersi

kapsamında öğrencilerin değerlendirilmesi için yeterli olmayabilir. Çünkü her düzeyde öğrencilerin kazanması gereken farklı okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri bulunmaktadır. Dolayısıyla, eğer uzaktan eğitim sisteminde öğrenenler sadece çoktan seçmeli testler ile değerlendirilecekse bu çok sağlıklı olmaz.

Karabacak (2013), yaptığı çalışmada lisansütu eğitime uzaktan öğretim ile devam eden öğrencilerin, uzaktan öğretim ile devam ettikleri bilimsel araştırma yöntemleri dersine ilişkin görüşlerini araştırmıştır. Bu çalışmada öğrenciler sanal dersler ile yürütülen bilimsel araştırma yöntemlerine dair üstün yönleri ve sınırlılıkları belirtmişlerdir.

Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı bir devlet üniversitesi tarafından sanal olarak yürütülen ortak zorunlu derslerle ilgili öğrenci görüş ve deneyimlerini ortaya çıkararak, öğrenciler açısından bu derslerin etkililiğini ve verimliliğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda bu araştırma “Yükseköğretim düzeyinde, sanal olarak yürütülen ortak zorunlu derslere ilişkin öğrencilerin görüş ve deneyimleri nelerdir?” sorusuna cevap aramaktadır. Bu genel sorunun altında, öğrencilerin sanal ortak zorunlu derslere ilişkin; açık ve uzaktan öğrenmenin öğrenen, öğretim elemanı, teknoloji, yönetici ve tasarım alt boyutlarıyla ilgili görüşleri incelenmiştir.

Yöntem

Çalışmanın bu kısmında, araştırmada kullanılan araştırma modeline, bu modelin neden seçildiğine, araştırmanın katılımcılarına, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine, veri analizine ve geçerlik güvenirlik çalışmalarına detaylı olarak yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma stratejilerinden durum çalışması ile modellenmiştir. Durum çalışması, araştırmacıların bir program, olay, aktivite, süreç ya da bir veya daha fazla kişiyi derinlemesine sorguladıkları bir araştırma stratejisidir (Creswell, 2009). Stake (1995)'e göre durumlar zaman ya da olaylar tarafından sınırlandırılmıştır ve araştırmacılar çeşitli veri toplama araçlarını kullanarak detaylı veri toplarlar. Öğrencilerin sanal dersleri kullanma ya da kullanmama deneyimlerini ve bu deneyimleri sonrası açık ve uzaktan öğrenmenin farklı boyutlarıyla ilgili oluşan görüşlerini anlamaya yönelik olarak

oluşturulan araştırma sorularından ötürü, bu çalışma durum çalışması kullanılarak modellenmiştir.

Araştırma Alanı ve Katılımcılar

Araştırmanın çalışma alanını Ege Bölgesi'nde bulunan bir devlet üniversitesinin Uzaktan Eğitim Meslek Yüksek Okulu tarafından dağıtılan ortak zorunlu sanal dersler oluşturmaktadır. Bu araştırma bu üniversitedeki öğrencilerin sanal derslere ve bu derslerin yürütülmesine ilişkin düşüncelerini ve görüşlerini ortaya koyarak, var olan durumu derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu yöntemle göre, üniversitenin farklı bölümlerinde öğrenimlerine devam eden ve ortak zorunlu dersleri almış olma olarak belirlenen ölçütü yerine getiren farklı bölümlerden toplam sekiz katılımcı seçilmiştir. Katılımcılar, 20-33 yaş aralığında olup, farklı bölümlerde halen kayıtlı öğrenci olarak öğrenimlerine devam etmektedirler.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen "Sanal Derslere İlişkin" yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracı oluşturulmadan önce ortak zorunlu derslere devam eden öğrencilerden bu derslerle ilgili düşüncelerini öğrenme amacıyla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen bulgular dikkate alınarak alanyazındaki benzer çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları da incelenerek veri toplama aracı oluşturulmuştur. Ölçme aracı oluşturulduktan sonra 1'i uzaktan eğitim konusunda uzman olan 3'ü nitel araştırma konusunda yetkin olan 4 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Bu uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Görüşme formu 3 kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda görüşme protokolü ikinci kısımda demografik bilgilere yönelik sorular üçüncü kısımda ise sanal derslere ve derslerin işlenişine yönelik açık uçlu sorular bulunmaktadır.

Form son halini aldıktan sonra 1 öğrenci ile soruların çalışıp çalışmadığı, açık ve anlaşılır olup olmadığı konusunda pilot bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşme sonucunda formun açık ve anlaşılır olduğu sonucuna varılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2014-2015 öğretim yılının bahar döneminde toplanmıştır. Veriler ses kayıt cihazı aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmacı gerekli gördüğü yerde kendi kişisel notlarını tutmuştur. Görüşmelerin süreleri 5 ile 10 dakika arasında değişmiştir.

Veri Analizi

Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ilk olarak transkript edilerek yazılı hale getirilmiştir. Her bir görüşme transkripti 4-6 sayfa aralığında sürmüştür. Elde edilen bu transkriptlerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, Moore ve Kearsley (2012) tarafından oluşturulan ve bir açık ve uzaktan öğrenme sisteminin sahip olması gereken bileşenler temel alınarak analiz edilmiştir.

Bu bileşenler;

- Teknoloji ve Ortam
- Tasarım (Mikro ve Makro)
- Öğrenen
- Öğretim Elemanı
- Yönetim (Sistem ve Öğrenen) şeklindedir.

Kodlama aşamasında araştırmacı, yazılı döküman haline getirilen görüşme kayıtlarını tekrarlı olarak okuyarak kodlamaları yapmış ve bu kodları Moore ve Kearsley (2012) tarafından belirlenen kategorilerin altına yerleştirmiştir.

Araştırmanın İnanılabilirliği

Araştırma verileri ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmeler bire bir ve yüz yüze yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme protokolü hazırlanmış ve öğrencilerin görüşme için uygun oldukları zamanlar belirlenmiştir.

Araştırmacının Dijital Öğrenme Ortamları Tasarımı alanında yüksek lisansa sahip olması ve Uzaktan Eğitim alanında doktora eğitimine devam etmesinden dolayı uzman sayılabileceği ve bu sebeple sistemle ilgili tasarım,

teknik ve kullanılabilirlik gözlemlerinin de bir veri kaynağı olarak kabul edilebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın inanılabilirliğini sağlamak için Gibss (2007)'e göre yapılan görüşmelerin çözümlenmesinde hata yapılmamalıdır, kodlama araştırmacılar tarafından ayrı ayrı olarak yapılmalı ve karşılaştırılmalı, farklı veri kaynakları kullanılarak çeşitlendirme sağlanmalıdır. Bu çalışma kapsamında da görüşmeler dikkatli bir şekilde transkript edilmiş ve kodlamalar araştırmacı tarafından tekrar tekrar kontrol edilmiştir. Veri çeşitlemesi açısından ise, hem uzman kabul edilebilen araştırmacının sanal derslerin işleyişine uygun gözlemleri hem de öğrenenlerin görüşleri kullanılmıştır.

Etik Konular ve Araştırmacıların Rolü

Araştırmaya katılan öğrencilere çalışma konusunda ayrıntılı bilgi verilmiştir. Verilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağı ve kesinlikle onların bilgilerini sınamak amaçlı bir durum olmayacağı belirtilmiştir. İsimlerin belirtilmeyeceği ve katılımın gönüllü olduğu da ifade edilmiştir.

Araştırmanın Güçlü ve Sınırlı Yönleri

Araştırmacı, problemin gözlemlenmesi, araştırmanın modellenmesi, veri toplama ve analizi de olmak üzere tüm süreçlerde aktif olarak rol almıştır. Bu araştırmanın güçlü yönlerinden birisi olarak söylenebilir. Öte yandan çalışmanın modellenmesinde kullanılan durum çalışmasının farklı araştırma sorularına ve ortamlarına uygulanabilmesi ve birden fazla veri kaynağıyla veri toplamaya olanak vermesi ve araştırmayı daha derinleştirerek yürütmeye olanak tanınması da bu çalışmanın güçlü yönlerindedir.

Çalışma öğrenci görüşleri ile yürütülmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın sınırlılığıdır. İleride çalışmanın öğretim elemanı ve sanal dersleri yöneten teknik eleman boyutlarının da yapılması planlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde bulgular, araştırma problemlerine uygun olarak sunulacaktır.

Demografik Bilgiler

Araştırmaya üniversitenin çeşitli bölümlerinde okuyan 8 öğrenci katılmıştır. Yaşları 20 ile 33 arasında değişen öğrencilerden 6'sı kişisel bilgisayara sahipken, hepsi de bilgisayar kullanmayı bildiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmanın Öğrenen Boyutuna Yönelik Bulguları

Öğrenen Boyuna ilişkin veriler incelendiğinde, öğrencilerin hiç birinin sanal öğrenme ile ilgili herhangi bir geçmiş deneyimi bulunmadığı görülmüştür. Sadece 1 öğrenci bu konuda pek bir şey bilmediğini belirterek, "ama dershanede bize cd filan veriyorlardı, o şekilde dersleri takip ediyordum" diyerek aslında uzaktan öğrenme ile tanıştığını fakat farkında olmadığını ifade etmiştir.

Geçmiş Deneyimler

Uzaktan Öğrenmeye İlişkin Geçmiş Deneyimler

Öğrencilerin hiçbirinin sanal öğrenmeyle ilgili geçmiş deneyimi bulunmamaktadır. Sadece 4 numaralı öğrenen, "hayır, a." diyerek, daha önceden bilgisayar tabanlı öğrenme deneyimi olduğundan bahsetmiştir.

Derslere İlişkin Geçmiş Deneyimler

Ortak zorunlu sanal dersler çatısı altında verilen Türkçe, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ve Bilgisayar 1-2 dersleri hiçbir öğrenci tarafından olumsuz rapor edilmemiştir. Öğrenciler, üniversiteye gelmeden önce ÖYS sınavı için bu derslere çalıştıklarını söylediler. Ancak yabancı dil olarak verilen İngilizce 1-2 dersleri öğrenciler için zordu.

1 ve 5 numaralı öğrenciler, diğer dersleri takip etmemelerine rağmen, İngilizce derslerinin hepsini izlediklerini söylerken; 5 numaralı öğrenci de "Biz 3 tane ana ders alıyoruz, Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları, Temel Bilgisayar bir de yabancı dil. Bilgisayar ve İnkılâpta sıkıntı olmadı ama yabancı dilde benim önceden bir temelim olmadığı için baya zorlandım. Bir de hocanın anlatış tarzı da biraz biz önceden biliyormuş gibicesine anlatıyor hoca. Onun üstüne koyarak gidiyor. Ama temel olmadığı için yabancı dilde baya zorlandım." diyerek, içerik oluşturma sürecinde öğrencilerin ön bilgilerinin dikkate alınmadığının altını çizmiş oldu.

Açık ve Uzaktan Öğrenmeye İlişkin Beklentileri

Katılımcıların sanal dersleri almadan önce açık ve uzaktan öğrenmeyle ilgili düşünceleri; 4 katılımcı tarafından olumsuz, 2 katılımcı tarafından kararsız, 2 katılımcı tarafından da pozitif olarak belirtilmiştir. Sanal dersleri aldıktan sonra ise bu görüşleri; 5 katılımcı tarafından olumsuz, 3 katılımcı tarafından da pozitif olarak belirtilmiştir.

Görüşleri değişen öğrencilerden 7 numaralı öğrenci, "Ben sanal dersleri aslında ilk etapta birebir karşılaştığım dönemde, sanal derslerin çok faydalı olmayacağına inanıyordum ama şuan ki görüşüme göre sanal derslerin faydalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bir dersi işlediğim zaman, bir konuyu işlediğim zaman tekrar o konuyu dönüp tekrar dinleme şansını buluyoruz. Ama normal örgün eğitimde aynı fırsatı bulamıyoruz. Onun için ben sanal derslerin faydalı olduğunu düşünüyorum." diyerek sanal derslerle ilgili fikrinin başta ve sonda nasıl değiştiğini açıkça belirtmiştir.

Bu konuda 6 numaralı öğrenci ise tam tersi olarak başta pozitif bir düşüncesinin olduğunu ancak bunun dönem sonunda tersi yönde değiştiğini vurgulamış ve şunu söylemiştir; "Ben daha iyi olacağını düşündüm, hani okula gelmektense evde rahat bir şekilde, mesela alırım kahvemi, açarım bilgisayarımı, öğretmenim hocayı dinlerim diye öyle düşünmüştüm. Aldıktan sonra, biz 3 tane ana ders alıyoruz, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları, Temel Bilgisayar bir de yabancı dil. Bilgisayar ve İnkılapta sıkıntı olmadı ama yabancı dilde benim önceden bir temelim olmadığı için baya zorlandım. Bir de hocanın anlatış tarzı da biraz biz önceden biliyormuş gibicesine anlatıyor hoca. Onun üstüne koyarak gidiyor. Ama temel olmadığı için yabancı dilde baya zorlandım."

Bu konuda diğer bir görüş ise 5 numaralı öğrenci tarafından "İstedğim zaman izleyebildiğim için iyi bir uygulamaydı, ancak sınıfta olursa, sınıf ortamında arkadaşlarımla beraber olursa daha verimli olurdu." şeklinde belirtmiştir.

1, 2, 3, 4, ve 8 numaralı öğrencilerin ise baştaki ve sonraki kararları değişmemiştir. Sadece 1 numaralı öğrenci başta ve sonda pozitif fikirlere sahiptir.

Öğrenme Deneyimleri (Süreç İçerisinde)

Öğrencilerin dönem içerisindeki öğrenme yaşantılarına bakıldığında, sadece bir öğrencinin, 8 numaralı, dersleri eş zamanlı olarak takip ettiği söylenebilir. "Ben her hafta sürekli olarak sisteme giriyordum. Sanal dersleri

bire bir canlı izliyordum, ondan sonra diğer boş vakitlerimde hani üniversite içinde bulunduğum zamanlarda o sanal dersleri tekrar izleyerek yani öğrenmeye, okuyarak öğrenmekten ziyade dinleyerek öğrenmeye yakınım.”

Diğer öğrencilerden 3 tanesi, süreci daha önceden kaydedilmiş videoları izleyerek sürdürdüklerini söylerken, 5 öğrenci ise dışarıda satılan ders notlarını aldıklarını belirtmişlerdir. 2 numaralı öğrenci, “Bir de arkadaşlar çıkmış sorulardan çıkıyor dediler, yani ben şeylerini aldım, ders notlarını aldım, onlardan çalışarak yaptım yani.” derken, 4 numaralı öğrenen de “fotokopiler vardı elimde, fotokopilerden çalıştım, o şekilde.” diyerek bunu vurgulamıştır.

Öğretim Elemanı Boyutuyla İlgili Bulgular

Kullanılan Materyal

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu, ortak sanal derslerde kullanılan öğretim materyallerinin öğrenen-öğretim materyali etkileşimi açısından zayıf olduğu ve öğretim elemanlarının yüz yüze derslerde kullandıkları materyallerini açık ve uzaktan öğrenme için yeniden tasarlamaksızın kullandıkları söylenebilir.

Bu konuda 4 numaralı öğrenci, “Orada anlatılanlar zaten bizim fotokopilerimizde de vardı.” demiş, 6 numaralı öğrenci de “Sanal derslere çalışırken, önce kaynak alıyordum mesela yabancı dile çalışacaksam ona ait çıktıları, slaytları alıyorum, hangi konu, üçüncü ünite, onu bilgisayardan açıp, önümde kalemle takip, hocayı takip, o şekilde gidiyorum.” diyerek bunu desteklemiştir.

Öğretim Elemanlarının Ders Anlatımları

Ortak sanal derslerde öğretim elemanlarının ders anlatım tutumları, 5 öğrenci tarafından olumlu, 3 öğrenci tarafından da olumsuz olarak belirtilmiştir. 1 numaralı öğrenci, “Sanki anlatırken içten anlatıyorlardı, ne bileyim...” demiş ve 2, 3, 4 ve 8 numaralı öğrenciler de bu konuyu destekleyici cevaplar vermişlerdir.

Öte yandan, diğer 3 öğrencinin yanıtları ise öğretim elemanlarının ders anlatım tutumlarına ilişkin negatif yöndedir. 5 numaralı öğrenci, “Mesela zaten hocanın yeri, hocanın odası da zaten burda belli, şeye gidiyordum akademik birime. Hocam bu videoda böyle bir şey var mesela, böyle böyle, nasıl yardımcı

olabilirsiniz diye. Hoca bazen yardımcı oluyordu.” Diyerek öğrencilerin her zaman öğretim elemanı ile iletişime geçemediğini vurgularken, 7 numaralı öğrenci de, “Bir öğretmenin öğrencisine karşı canlı olmalı ki öğrencisi de bir canlılık içerisinde onu dinlemesi gerekir. Eğer, nasıl diyim, hareketli olmayan bir anlatım şekli öğrencide bir bıkkınlık getirir, bir sıkılmışlık getirir ve dikkat şeyini keser.” diyerek bunu desteklemiştir.

Teknoloji ve Ortam Boyutuyla İlgili Bulgular

Altyapı

Altyapı konusunda öğrencilerden gelen yanıtlar farklılaşmaktadır. 1, 4, 5 ve 6 numaralı öğrenciler ortak sanal dersleri takip ederken herhangi bir teknik aksaklıkla karşılaşmadıklarını söylerlerken; diğer öğrenciler ise bağlantı kopması, görüntü donması ve de sistemin kapanması gibi herhangi bir teknik aksaklıkla karşılaştıklarını söylemişlerdir.

Bu konuda, 3 numaralı öğrenci, “İlk başta böyle açmaya çalışıyordum mesela açılmıyordu ya da donuyordu, belli bir şeyden sonra donma oluyordu. Böyle şeyler yani, bazen kapanıyordu.” demiş, sanal dersleri eşzamanlı olarak takip eden 8 numaralı öğrenen de, “Teknik olarak seslerde bazen anlaşılmayan yerler vardı ve o anlaşılmayan yerlerin de bir daha tekrarı olmadığı için, ancak bittikten sonra tekrar edebileceğin için ara ara sıkıntılar yaşıyorduk.” diyerek, derslerin eşzamanlı olarak aktarıldığında bazı ufak aksaklıkların olduğunu vurgulamıştır.

Kullanım Kolaylığı

Ortak sanal derslerin yürütüldüğü sistem arayüzü hakkında, görüşme yapılan 6 öğrenci sistemi kolaylıkla kullanabildiklerini ve herhangi bir zorluğun olmadığını belirtirken; 1 öğrenci bu konuda kararsız olduğunu söylemiş, diğer öğrenci de başta zorlandığını ifade etmiştir.

Tasarım (Makro ve Mikro) Boyutuyla İlgili Bulgular

Sınav

Dönem içerisinde yapılan 1 Ara Sınav ve 1 de Final Sınavı için, öğrencilerin hepsi de ortak sanal derslerde sunulan içerik ile sınavlarda çıkan soruların örtüştüğünü vurgulamıştır. Ancak bu konuda, 2 numaralı öğrenci, "Zaten bir de arkadaşlar çıkmış sorulardan çıkıyor dediler, yani ben şeylerini aldım, ders notlarını aldım, onlardan çalışarak yaptım yani." diyerek, sınav sorularının güncel olmadığını belirtmiştir.

Etkileşim

Ortak sanal derslerle ilgili yapılan görüşmelerde, öğrencilerin hepsinin de mikro ve makro düzeylerde yeterli etkileşimin olmamasından şikâyet ettikleri görülmüştür.

1 numaralı öğrenci ders hakkında, "Bence yeterli etkileşim yok. Sadece videoda etkileşim var. Ondan sonra etkileşim daha görmedim."; 3 numaralı öğrenen, "Mesela sınıftayken hoca ders anlattığında daha çok böyle dinliyorsun, daha çok böyle faydalaniyorsun ondan. Ama sanal âlemde sadece video var, hoca konuşuyor."; 8 numaralı öğrenen, "Şöyle sıkıntıları var bence, hani daha çok yazışma üzerinden hoca ile irtibata geçtiğimiz için, burada bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Çünkü ben bire bir hani yazmak bir sıkıntı oluyor, tekrar cevap almak yine bir sıkıntı yani sözlü kadar etkili olmuyor." diyerek, ortak sanal derslerin kullanılan öğretim materyalleri ve ortamları bağlamında etkileşim yönünden eksik olduğunu vurgulamışlardır.

Ayrıca, 4 numaralı öğrenci, "Tabi ki anlatıyor ama canlı olarak sosyal bir şekilde hocaya sorabiliyorsun soruları, ya şimdi bilgisayarda da soruluyor soru tabi ama öğretmenle yüz yüze olmadığı için ben o yüzden rahatsız oluyorum açıkçası."; "Yani öncelikle, yani ben mesela sınıftayken en ön sıralara oturup, hocayla göz teması kurup, hani derste de daha fazla dinlemeyi tercih ediyorum. Ya da hani anlamadığım bir soruyu, anlamadığım bir konuyu hocaya sorup, o şekilde yani anlayabiliyorum."; 5 numaralı öğrenen, "Yüz yüze görüşemediğimiz için biraz daha sıkıntılı oluyordu."; ve 6 numaralı öğrenen de "Ama diğer taraftan da hocayla birebir olmadığım için soru sormakta problem yaşayabiliyorum." diyerek, bu derslerin öğrenen-öğrenen ve öğrenen-öğretim elemanı etkileşimleri bağlamında yetersiz olduğunu vurgulamışlardır.

Zamandan Bağımsız Çalışma

Ortak sanal derslerle ilgili görüşme yapılan öğrencilerin tümü de, sanal derslerin zamandan bağımsız çalışmayı desteklediği için iyi bir uygulama

olduğunu düşünüyorlar. Bu konuda, 1, 3, ve 5 numaralı öğrenenlerin, dersleri hiç canlı izlemedikleri, daha sonra istedikleri zaman izlemeleri bunun en güzel örneğidir.

Öte yandan, 7 numaralı öğrenen de, “Katılım oranı çok düşüktü, bizim sınıftan, 62 kişi filanız, bir kişi katılıyordu.” diyerek, öğrenenlerin eşzamanlı uygulamayı çok tercih etmediklerini vurgulamıştır.

Yönetim (Sistem ve Öğrenen) Boyutuyla İlgili Bulgular

Uyum Eğitimi

Araştırmadaki katılımcıların tamamı da sanal derslere kaydolduktan sonra üniversite tarafından bu derslerin yürütülüşüne ilişkin bir bilgi ya da eğitim verilmediğini belirtmişlerdir. Bu konuda 3 numaralı öğrenen, “Herhangi bir eğitim, yoo yani ben şahsi olarak görmedim herhangi bir eğitimi. Sadece ben kendi çabalarımla, kendi kişisel yeteneklerimle girerek öğrenmeye çalıştım.” diyerek bunu vurgulamıştır. Buna karşılık 5 numaralı öğrenen ise, “Bilgiler yazılı olarak vardı, ben kişisel olarak okumadım.” diyerek, aslında sistemde bir yönergenin olduğunu, ancak öğrenenlerin buraya yönlendirilmediğini vurgulamıştır.

Katılım

8 katılımcıdan 6’sı sanal dersleri kullandıklarını, ancak bunu haftalık olarak düzenli bir şekilde yapmadıklarını belirtirken, sadece 1 katılımcı sanal dersleri haftalık eşzamanlı olarak takip etmiştir. Son katılımcı ise sanal derslere hiç katılmadığını söylemiştir.

7 numaralı öğrenen, “Canlı olarak birkaç sefer dâhil oldum çekime, ancak diğerlerini sonradan izledim.” derken, 5 numaralı öğrenen de, “Evde tek başıma fırsat buldukça yaptığım için, düzenli takip etmek sıkıntılı oluyor.” diyerek sanal dersleri düzenli olarak takip etmediklerini vurgulamışlardır.

Tartışma

Bu çalışma ile Ege Bölgesi’nde bulunan bir devlet üniversitesinin Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu tarafından dağıtılan ortak zorunlu sanal derslerin işlenişine ilişkin öğrencilerin görüşlerini inceleyerek, bu derslerin

etkililiği ve verimliliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla yola çıkılan çalışmada, öğrencilerin ortak sanal dersleri tercih etmedikleri saptanmış ve dolayısıyla bu derslerin tercih edilmeme nedenlerinin ortadan kaldırılarak sistemin iyileştirilmesi de bir alt amaç olarak çalışmaya eklenmiştir. Durum alışması olarak modellenen çalışmada üniversitenin farklı bölümlerinde okuyan 8 ğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve öğrencilerden alınan veriler, araştırmacıların sistem içerisindeki gözlemleri ile desteklenmiştir.

Temaların oluşturulmasında Moore ve Kearsler (2012) tarafından oluşturulan ve bir açık ve uzaktan öğrenme sisteminin sahip olması gereken bileşenler kullanılmıştır. Bu bileşenler;

- Teknoloji ve Ortam
- Tasarım (Mikro ve Makro)
- Öğrenen
- Öğretim Elemanı
- Yönetim (Sistem ve öğrenen) şeklinde sıralanabilir.

Bulgular arasında öğrencilerin hepsinin aynı geçmiş öğrenmelere sahip olmadıkları ve bunun bazı öğrenciler için sorun oluşturduğu ve bu sebeple sistemi kullanmaktan kaçındıkları söylenebilir. Bu konuda en ne çıkan ders İngilizcedir. Bu konuda Ekmekçi (2014) de yaptığı çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitimler verilen İngilizce derslerini konuşma ve yazma gibi üretici dil becerilerinin gelişmesi açısından olumsuz olarak değerlendirdiğini aktarmaktadır.

ne çıkan bir diğer önemli bulgu ise, ortak zorunlu sanal derslerin dağıtımında kullanılan sistemin yeterince etkileşime sahip olmadığıdır. Bu konuda öğrenciler etkileşimin sadece videolar aracılığı ile sağlandığından şikâyet etmişlerdir. Sumer (2015) alışmasında web destekli işbirlikçi öğrenmenin öğrenenler farklı öğrenme stillerine sahip olsalar bile, öğreneni rahat hissettirdiği, öğrenene kolaylık ve esneklik sağladığı ve yüz yüze öğretime göre etkileşimin daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Bu sebeple, öğrenme ortamı tasarlariken öğrenen tercihleri göz önüne alınarak, işbirlikçi öğrenme etkinliklerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini önermiştir.

Öğrencilerin sistemi kullanmaktan kaçınmasının bir diğer önemli unsuru ise canlı katılımcı sayısının az olması olarak gösterilebilir. Öğrenciler

eşzamanlı olarak yapılan derslerdeki katılımcı sayısının azlığına ya da hiç katılımcı olmamasına vurgu yapmışlardır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları kapsamında üniversitelerde dağıtılan ortak sanal derslerin tasarımıyla ilgili aşağıdaki öneriler sıralanabilir;

Öğrencilerden birçoğunun Açık ve Uzaktan Öğrenme konusunda deneyim sahibi olmadıkları için, öğrenciler dönem başında sistem hakkında bilgilendirilmeli, mümkünse bir uyum programı uygulanmalıdır. Bu programda öğrencilere sisteme nereden ve nasıl giriş yapacakları, öğrenme malzemeleri, derslerin değerlendirilmesi ve öğretim elemanı ile iletişim kurma hakkında bilgiler verilmeli ve öğrencilere sisteme ilk girişleri için eşlik edilmelidir.

Ders malzemeleri yüz yüze eğitimden farklı olarak yeniden tasarlanmalıdır. Geleneksel yüz yüze eğitimin temel öğelerinden biri olan öğretim elemanı desteğinin azalması ve ana kaynağın ders malzemeleri olmasından dolayı, ders malzemeleri buna uygun olarak yeniden hazırlanmalı ve yüz yüze eğitimde kullanılan malzemeler sisteme revize edilmeden yüklenilmemeli.

Öğrenme ortamları tek yönlü iletişimden kurtararak zenginleştirilmelidir. Eşzamanlı video tabanlı dersler yerine, ortamlar zenginleştirilmeli ve içlerine e-kitaplar, videolar, alıştırlar, deneme sınavları ve tartışma forumları gibi öğeler eklenmelidir.

Öğretim elemanları kendilerinin değişen rolleri hakkında bilgilendirilmelidir. Öğretim elemanları geleneksel yüz yüze eğitimde deneyim sahibi olabilirler, ancak sanal derslerdeki değişen rolleri hakkında bilgilendirilmeliler ve mümkünse bir uygulama yapmalılar.

Öğrenciler için ihtiyaç duyduklarında öğretim elemanına ulaşabilmeleri için danışma saatleri (Office Hours) konulmalı ve öğrenciler bu saatlere katılımları hakkında cesaretlendirilmeli.

Kaynakça

- Açıköğretim Sistemi. (t.y.). Erişim tarihi: 23 Mayıs 2015. Erişim adresi <http://aof.anadolu.edu.tr/content/acikogretim-sistemi>.
- Aydın, C. H. (2011). *Açık ve uzaktan öğrenme: Öğrenci adaylarının bakış açısı*. Ankara: Pegem.
- Creswell, J. M. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ekmekçi, E. (2014). Distance Education in Foreign Language Teaching: Evaluations from the Perspectives of Freshman Students. *IETC 2014 Konferans Bildirisi*, Chicago, 390-397. Erişim tarihi: 01 Nisan 2015. Erişim adresi <http://www.sciencedirect.com/science/journal/18770428>.
- Gibbs, G. R. (2007). *Analyzing qualitative data*. London: Sage.
- Karabacak, K. (2013). Lisansüstü bilimsel araştırma teknikleri (BAT) dersinin uzaktan öğretimi'ne ilişkin uzaktan öğretim öğrencilerin görüşleri, 6. *Lisansüstü Eğitim Kongresi, Sakarya*.
- Moore, M. ve Kearsler, G. (2012). *Distance education: A system view of online learning* (3. Baskı). Wadsworth: Cengage Learning.
- Piccoli, G., Ahmad, R. ve Ives, B. (2001). Web-based virtual learning environments: A research framework and a preliminary assessment of effectiveness in basic IT skills training. *MIS Quarterly*, 25(4), 401-426.
- Rowley, K, Bunker, E. ve Cole, D. (2002). Designing the right blend: Combining online and onsite training for optimal results. *Performance Improvement*, 41(4), 24-34.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sümer, M. (2015). Farklı öğrenme biçimlerine sahip öğrenenlerin web destekli işbirlikçi öğrenme araçlarından wikiye ilişkin görüşleri. *AUAd*, 1(2), 49-64.
- Wilson, B. G. (1996). *Constructivist Learning Environments: Case Studies in Instructional Design*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.

Wu, J. P., Tsai, R. J., Chen, C. C. ve Wu, Y. C. (2006). An integrative model to predict the continuance use of electronic learning systems: hints for teaching. *International Journal on E-Learning*, 5(2), 287-302.

Yaman, İ. (2015). Üniversitelerde zorunlu İngilizce derslerinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesinin artı ve eksileri. *International Periodical For The Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic*. 10(7), 967-984.